

LA CORRUPCIÓ COM A SÍMPTOMA
Germà Bel
(Publicat a *La Vanguardia*, 12 de febrer de 2013)

El dilluns 4 de febrer l'índex Down Jones de la Borsa de Nova York va tancar amb una caiguda propera a l'1%. Algunes cadenes de ràdio dels EUA donaven compte de la notícia, i atribuïen la baixada als problemes de corrupció a Espanya i a la incertesa electoral a Itàlia. Efecte demolidor. La percepció de corrupció estesa a Espanya no ajuda gens ni mica a fer front a la crisi econòmica. I la constatació que l'amnistia fiscal aprovada pel govern del Partit Popular ha servit per a la legalització de rendes procedents de corrupció agreuja la situació, accentuant la deslegitimació de les institucions just quan majors sacrificis s'estan sol·licitant als ciutadans. Al cap, sembla que el sacrifici es concentra en els ciutadans més complidors amb la legalitat, i que els que s'aprofiten dels múltiples forats més o menys legals per defraudar, en la forma que sigui, no tenen molt a témer; si de cas, un poc d'exposició pública.

Crec que un dels principals eixos del problema, sinó el principal, es troba en la pràctica tradicional -l'ús de la qual s'ha accentuat- d'absència de regles clares i estables per al tracte de l'administració amb els administrats. I, encara pitjor, la manca de respecte per les institucions a les regles que elles mateixes han fixat. A les administracions intervencionistes les regles clares i estables els hi agraden poc perquè redueixen el marge de discrecionalitat, i per tant limiten la seva arbitrarietat. L'amnistia fiscal, que no és la primera, aprovada el 2012 és només un exemple de canvi compulsiu de regles i d'arbitrarietat. Una llista de compromisos institucionals incomplerts, des de propostes en programes electorals amb què es concorre a les urnes fins a les relacions entre administracions, seria tan exhaustiva que no n'hi ha prou amb l'espai d'aquesta columna.

L'efecte d'aquesta dinàmica institucional sobre la ciutadania és demolidor. A falta d'una conducta modèlica per part de les institucions, s'imposa el 'campi qui pugui', i molts ciutadans acaben veient com un acte de legítima defensa eludir pels camins que trobin les conductes arbitràries de l'administració. La pèrdua de la confiança és el factor que més debilita la cohesió de les organitzacions socials, i sense cohesió social no hi ha manera de traçar objectius col·lectius que canalitzin de forma positiva les energies de la societat.

La corrupció és la febre; benvingudes siguin les aspirines. Però el que és necessari es tractar la infecció. No tinc massa esperances que això hagi de canviar, perquè el problema té arrels profundes i llunyanes. No acostuma a passar que un sistema polític, institucional i administratiu acostumat a l'arbitrarietat sigui reformat pels actors que tenen interessos en la seva preservació. I a la preservació d'aquest ajuden la manca de transparència, la inestabilitat de regles, i l'incompliment dels compromisos institucionals. Aquests és el brou en que es couen a Espanya problemes com el de la corrupció, i per això aquí té molta més incidència que en altres països del nostre entorn.